

EDO POPOVIĆ

OČI

oceanmore

nakladnik
Naklada OceanMore d.o.o.
V. Ruždjaka 37, Zagreb
www.oceanmore.hr
e-mail: info@oceanmore.hr

urednica
Gordana Farkaš-Sfeci

© Edo Popović

Zagreb, svibanj 2007.
prvo izdanje

ISBN 978-953-7056-42-1

EDO POPOVIĆ

Oči

ocean**more**

1.

Rođen sam, to je sve što se može reći o početku. Ni kasnije se tu nema bogznašto reći, mislim – da otkrivaš neki misterij. Ne postoji misterij života. Postoje biološki procesi, simptomi, dijagnoze, bolesnički kartoni, statistički podaci, svjećice na torti, svjedodžbe, operativne informacije, otpusna pisma, opomene pred tužbu, zapisnici, izjave, optužnice, smrtovnice, ali ne i misterij.

Postoji i pitanje što je ono dvoje imalo na umu kad su petljali oko tvog začeca? Najvjerojatnije ništa. Malo je vjerojatno da se žena i muškarac, kad se zavuku u krevet, bave nekim filozofskim pitanjima, ili krajnjim posljedicama tog čina. Mozak se ne petlja u te poslove, srce samo pumpa krv, o posljedicama se razmišlja poslije. Poslije, to znači da je situacija debelo izvan kontrole. Da si već u optjecaju, i da se tu više ništa ne može učiniti. Nema koraka unatrag. Junaci smo života, jebenti, ovoga lijepog, velikog života, da slučajno ne zaboraviš.

Za prvu ruku potrebno ti je malo klope, malo pažnje, suha pelena, možda pokoja uspavanka, ali to košta, kako to samo ponekad košta. Ispočetka ništa ne shvaćaš, samo tako sisaš i puniš pelene, a onda se, bez upozorenja, na tebe počnu obarati razne stvari. Gomila raznih stvari ruši se

na tebe svaki dan, svaki jebeni božji dan, i zapitaš se tko ovdje kontrolira situaciju, netko bi tu, misliš, morao držati volan u rukama, a stvari se i dalje u neredu obaraju na tebe, i ako imaš sreće, ako imaš nevjerojatno puno sreće, nekako ćeš izaći na kraj s njima. Ali, malo je tih sretnika, jedan na sto tisuća, jedan na milijun. Zato su tu shopping centri, Crkva, socijalna skrb, Crveni križ, psihijatrijske klinike, igraće konzole, telka, Rainbow, Ku Klux Klan, ogromna paukova mreža u kojoj se koprcaju oni koji nisu imali sreće.

Stvarno, zapitaš li se ikada kako netko može naštancati dijete i onda reći: Žao nam je, zeznuli smo se, mi bismo radije neku mačku ili nešto slično.

Dobro, pričam gluposti, naravno da se to može. Štoviše, svi smo mi više-manje proizvod takvog načina. Najprije zadovoljstvo, a onda... Pa, već ćemo nešto smisliti, ne. Nesporazum, uvijek se tu radi o nekom nesporazumu. O klasičnom nesporazumu izazvanom pećinskim strahom, recimo. Uopće mi nije teško zamisliti olujnu noć, u kojoj su gromovi bili tako snažni i udarali su tako blizu, da su pobudili iskonski strah u ono dvoje mojih, i oni su se instinktivno priljubili jedno uz drugo... Moguće je i da se majka preračunala u vezi s plodnim danima, ili se otac zalaufao i prekasno izvukao svoju stvarčicu...

Kad pravo razmislim, uopće mi nije važno što se tada dogodilo. Ne razbijam si glavu time, jer na to nisam mogao utjecati. Da sam mogao birati, ne bih se rodio. Rođen sam, dakle, protiv svoje volje, na tuđu inicijativu i odgovornost. A kad tako postaviš stvari, onda te malo što u životu može sputavati. Onda si slobodan.

Rođen sam u znaku škorpiona. To je bila prva velika po-dvala, ne računajući samo rođenje, naravno. Škorpion je

životinja kao i svaka druga, nemam ništa protiv škorpiona, dapače, jednom sam se u Pakoštanima rukom oslonio na neki zid, i tu je bio taj škorpion, gotovo sam ga dodirnuo dlanom, ali me nije ubo, samo je otklaparao dalje... no škorpion u Zodijaku!

Škorpion, osmi znak Zodijaka, zauzima sredinu jesenskog tromjesečja, kad se ljudi, životinje i biljke vraćaju kaosu u oče-kivanju preporoda života. Znakom upravljaju Mars i Pluton, mračne, nemilosrdne sile podzemlja i unutrašnje tmine, najbolje mu odgovara klima nevremena, a zavičaj mu je tragedija.

Fantastično, a? I samo mi nemoj sad reći da je roditi se u tom znaku stvar slučaja. A povrh svega, tog istog dana Rusi su ispalili u svemir raketu s onom kujom Lajkom u kapsuli. Spominjem ovo zato što smo tada oboje dobili jednosmjernu kartu – Lajka za let prema zvijezdama, ja za gmizanje Zemljom. Kad te u startu zajebe neka kuja, a pritom te zapadne i znak škorpiona, stvarno se moraš zapitati je li to doista bio tvoj dan.

I tako sam ispaljen u život. Tih godina sateliti su u rojevima zujali orbitom, astronauti su plesali pogo na Mjesecu, škvadra se LSD-om i svetim gljivama upucavala u paralelne svjetove... a moj svijet? Moj svijet je bio ravna, kvadratna ploča između Ulice Prosinačkih žrtava, koju smo zvali Glavna ulica, na sjeveru, i željezničke pruge na jugu, između Osječke ulice na istoku i potoka na zapadu. Planet Dubrava u galaksiji Zagreb, razumiješ, gdje su samo ulice okomite na Glavnu cestu bile asfaltirane. Ne kažem ovo zbog socijalnog štih, već zato što su asfaltirane ulice bile arterije što su vodile do Glavne ulice, do njezinih slastičarnica, buffeta, galanterije, cvjećarnice, trgovine mješovitom robom i tekstilom, željezarije, papirnice, ambulante, voćarnice, trafike i kina Bratstvo, gdje se odvijala velika, uzbudljiva predstava života.

Tim ulicama, također, svakodnevno su u kvart stizala neka nova lica. Sva jugoslavenska sirotinja slijevala se tih

godina u Dubravu: prolazeći ulicom uho ti je od dvorišta do dvorišta hvatalo razne jezike i narječja, kao kad šaltaš stanice na radiju, a i moji su se, dok sam bio klinjo, iz Bosne dokotrljali tamo. Izvan tih granica postojao je samo neproziran, neprijateljski prostor kamo nije bilo pametno zalaziti. I tako otprilike do moje devete godine kad sam, u svojim najboljim hlačama i košulji (hlače su bile karirane, košulja vrištavo zelena, goleme špicaste kragne) s čitavim bogatstvom u džepu, sjeo u jedanaesticu.

Nikada dotad nisam bio u gradu. Roditelji me nikamo nisu vodili. Bilo im je teško otići sa mnom i do Name u Glavnoj ulici i kupiti mi ovo ili ono, nisu to skrivali, i to je bilo pošteno. Odmah su mi dali do znanja da na njih ne mogu računati. Priče mojih vršnjaka o tom svijetu vani, o panterama, tigrovima i lavovima u zoološkom vrtu, o gradskim kinima s plišanim sjedalima i parkovima s vodoskocima i fontanama, bile su jednako uzbudljive kao epizode Bonanze i stripovi o Tarzanu, Rayu Carsonu ili Čeličnoj pandži. Sjedio sam tada na neudobnu drvenom sjedalu, gledao kroz prozor tramvaja i stiskao u džepu kovanice po pedeset para. Limene kovanice u mom džepu bile su teške kao zlatnici, i zvečale su poput zlatnika. I dok je tramvaj tutnjao pokraj Dinamova stadiona i kina Partizan, mojih prvih orijentira, sinulo mi je. Shvatio sam da asfaltirane ulice moga kvarta nisu arterije što vode do srca svijeta, Glavne ulice, već da su one zapravo samo kapilare koje vode do jedne beznačajne žile, odakle je asfaltni krvotok tekao dalje Maksimirskom i Vlaškom do Trga Republike, a odatle... Odatle do austrijske i talijanske granice, i dalje, u svijet o kojem tada ništa nisam znao, ali su znali ljudi poput moga oca, koji je otišao i nije se vratio, pa mi o tome nije mogao ništa reći, ali je bilo logično da zna nešto o stvarima o kojima se u našem kvartu, tada, nije mnogo znalo. I što je još važnije, shvatio sam da mi nitko nije potreban da bih stigao nekamo.

Jesam li išta naučio od oca? Pa vjerojatno jesam, ali ne bih to pripisao njegovoj namjeri. Taj nije puno razmišljao o drugima. Bio je dovoljno mudar da vodi brigu samo o sebi. Nije me opterećivao savjetima i poučnim pričama o boljoj prošlosti, materijalom kojeg na lagerima mnogih očeva i majki ima na tone. Uopće, rijetko je pričao sa mnom, ništa više od uobičajene konverzacije, tipa kako je u školi, ili tko te je to zviznuo u oko? Nije se razbacivao riječima, i baš zato je valjalo znati čitati njegovo lice – da bi ga se izbjeglo kad je bio gadno raspoložen. To je bio zeznut posao: na licu brončane biste nekog narodnog heroja u predvorju škole moglo se pročitati više osjećaja nego na licu moga oca.

Hoću reći, vidjeti ne znači samo moći imenovati ono što gledaš. Vidjeti, prije svega, znači znati pročitati izraz lica koje gledaš, dešifrirati govor tijela, a to sam naučio vrlo rano, zahvaljujući, kažem, svome ocu. Ne tvrdim ovdje da je on bio nasilan. To ne. Nije čak ni vikao na mamu i mene. U našoj se kući nikad nije čula galama, niti plač. U njoj je uvijek vladala tišina, ona jeziva tišina što prethodi katastrofama, gusta, gotovo opipljiva tišina uoči praska groma i kiše nošene olujnim vjetrom. Godinama smo mama i ja pazili da ne uprskamo stvar i ne razljutimo oca, i to nam je pošlo za rukom. Otac je ostao neprobuđena oluja.

Danju je uglavnom spavao, noću je oblačio svoja najbolja odijela i odlazio kartati, a onda je sve to fino poslao u kupaonicu. I kartanje za sitnu lovu, i mamu, i mene, sve.

Jedne proljetne večeri šutke se spakirao, otišao u Kazanliškiju kavanu, gdje su se svakog proljeća okupljali jugoslavenski kockari i dogovarali pohod na Europu, i više nam se nije vratio. Otada su do nas stizale samo vijesti o njemu. Iz Austrije, Njemačke, Nizozemske... Bio je gad, ali mu se ne može poreći europska širina. Pokatkad je, valja biti objektivni, osim vijesti stizala i lova.

Mami se fućkalo za sve. On joj, kao mužjak, nije bio potreban ni dok je bio tu. Znam to jer je često, s jastukom i poplunom u rukama, usred noći bježala iz spavaće u dnevnu sobu i spavala na sofi. Što se love tiče, imala je siguran posao u papirnici na Trgu Republike, pa je nije bilo briga za to hoće li on poslati nešto ili neće.

Uopće, bila su to vremena kad ste mogli živjeti od vlastita rada. Mogli ste biti posve pristojno sretni, ukoliko niste tražili previše, a moja majka je spadala u tu vrstu sretnih ljudi.

Oči su roman o fotografu Ivanu Kaldi, i roman o vremenu. Grubo rečeno, jedna pripovjedna linija odnosi se na događaje ovdje i sada, a druga na bližu i dalju prošlost glavnog junaka, sve tamo do šezdesetih godina dvadesetog stoljeća. Vrijeme je tu jako sfrkano, kao što je sfrkano i u našoj svijesti. Naime, mi ne živimo samo u sadašnjosti. Velik dio života provedemo u prošlosti, sjećajući se, razmišljajući o njoj.

(iz intervjua E. Popovića objavljenog u *Feral Tribuneu* 16.3.2007.)

© Miro Vesović

Oči su istovremeno bildungsroman, socijalni roman kroz koji se zrcale društvene mijene zadnjih desetljeća u Hrvatskoj, kao i snažno poetsko svjedočanstvo o trenutačnom stanju, ali ne duha i nacije, nego neglamuroznog i karamboliranog individualca, koji je kod Majetića pravio belaja po radnim akcijama ili još ranije, kod Marinkovića, odbijao jesti ne bi li izbjegao besmisao ratovanja. Popović je uspio u nakani stvaranja efektne i protočne pozornice kojom defiliraju homo sapiensi pod maskama tipičnima za opisana desetljeća.

D. Grgić

Oči su, konačno, rukopis priličnoga egzistencijalističkoga utjecaja, a što samo čini začim tekstu kojim će jedan od naznačajnijih suvremenih hrvatskih prozaika sada već srednje generacije posve jasno pokazati kako je svakom novom knjigom u stanju dokazati da je *Ponoćni boogie* bio tek uvertira u jednu pravu, veliku, svakim novim naslovom sve intrigantniju literarnu karijeru.

D. Rešicki

ISBN 978-953-7056-42-1

9 789537 056421

120,00 kn